

IRÓK ÉS MŰVEK

Egy rögeszme, egy örület regénye Thurzó Gábor új munkája.* Egy napon kiderül: az elhalt Helming-családfőnek törvénytelen fia maradt, egy kócos, gondozatlan kamasz, Guszti, egy gyömrői ápolónő gyermeke. A három Helming-testvér el akarja titkolni a dolgot az anya elől: ez az ő ügyük, vállalják, mindegyik a maga módján; Béla szereti, de csak úgy vállalja, mint egy kedves játékszert, — Albert közönyösen, tunyán, — Miklós, a tüdőbeteg testvér acsarkodó következetességgel, rajongva, szívósan, mint egy megváltó rögeszmét. Betegségében nem ismerhette a kamaszkor pezsgő izgalmát, ezt akarja újraélni frissebben, gazdagabban a fejlődő Gusztiban, — mondja az író s ezzel igazolja, magyarázza meg ezt a füledt, rajongó testvéri szeretetet. Mondja, de csak ritkán mutatja; itt inkább ő beszél s ez a regény egyik hibája: Thurzó Gábor néha túlságosan sokat beszél alakjai helyett, újra és újra körülmagyarázza őket ott, ahol egy-egy megelőző jelenet, mozdulat sokkal pontosabban, plasztikusabban megmutatja mindazt, ami körül a magyarázat, elemzés forog. A másik hiba rokon ezzel: a dialógusokban gyakran akad olyan mondat, ahol a hős tételbe foglalja önmagát, helyzetét, érzelmeit, kimondja azt, amit az olvasóra, kritikusra kellene bízni; Thurzó Gábor nem bízik — nem önmagában, hanem — olvasójában, kritikájában. Egyébként azonban regénye már jóval több kísérletnél, mint az első volt, az *Előjáték*: ez már mű, igényes, elejétől végig emelkedő, sűrű és gazdag szövéssé és közepének néhány álló lapját leszámítva, drámai, izgalmas. Sőt: abban, ami láthatólag legfényesebb benne, — bravúros. Elsősorban Miklós alakjában és szenvedélyében, — ahogyan ez az érzés tisztul, határozottá válik, ahogyan a „testvéri szeretet“ nemes és áldozatos, — önfeláldozó — hősiességgé fokozódik: kitűnő, nagyvonalú írói munka. Az *Előjáték* után külön öröm az elbeszélés drámaisága, jelenetezésének gazdagsága, ötletessége; — az *Előjáték* lírája itt tartózkodóbb, férfiasabb, regényszerűbb. Léggört már az *Előjátékban* is kitűnően ábrázolt, itt ez a léggört sűrűbb, fojtogatóbb; az első oldalakon megfog, megragad, bevon a család, a furcsa szenvedély atmoszférájába, — ereje, biztossága itt egyenesen Greenre emlékeztet.

Thurzó Gábor regényének értékeit, érdemeit, stílusának remek leleményeit, találó erejét — és némely germanizmusait — felsorolni, idézni könnyű és egyszerű feladat. Széttagolni a művet azonban fölösleges: egészében áll helyt az író szándékáért, egészében igazolja képességeit. Eddig lírai elbeszélőnek ismertük: itt tud és mer kegyetlen lenni egy Green, Mauriac kegyetlenségével, — ez a metsző, élesen látó kegyetlenség a legnagyobb írói erények közül való.

A legújabb magyar irodalom gazdagodó anyagában kiemelkedő mű Thurzó Gábor regénye, a „nemzedék“ egyik legelső alkotása, igényes, bátor — és sikeres — vállalkozása: az erkölcsi hősiesség művészi gazdag és öntudatos, emberileg nemes, megható regénye.

Rónay György

* Az adósság (*Franklin Társulat*).

ANTOLÓGIA

TURUL SZÉPMIVES KÖLTŐK ÉS ELBESZÉLŐK. Új irodalmi irány jelentkezésénél, vagy egy-egy korszak lezárulásánál kerülnek leginkább könyvpiaçra az antológiák. Az 1939-es év e tekintetben rendkívül bő, de ugyanakkor sok esetben rendszertelenül összehordott terméssel szolgál. Kétségtelenül megállapítható azonban, hogy egy új, nemzeti irodalom bölcsőjéhez vezet el valamennyi, akár mesteri kéz válogatta össze őket, akár kevésbé hozzáértők próbálkoztak megbirkózni a súlyos és felelősségteljes feladattal. Az egyik „őstehetségeket“ fedez fel, a másik vidékek szerint csoportosítja a régebbi és az újabb írógeneráció jeleseit, míg egy harmadik mereven körülhatárolt irányt jelöl meg, árnyalataiban és fejlődési fokaiban felsorakoztatva az elbeszélőket és költőket. A Turul sajtóvállalat kiadásában megjelent antológia, a „Turul szépmíves költők és elbeszélők“, műfajilag egyikhez sem tartozik. Hű tükre az új magyar szellemiségnek, anélkül azonban, hogy rendszert alkotna, vagy új irodalmi irányt jelölne meg. „Ez a könyv — olvassuk a hatvan magyar író antológiájának bevezetőjében — csak úgy gyűjti össze a magyar nemzeti irodalom csillogó értékeit, mint ahogy a gyermek játékos kedvében a napfényben megcsillanó kavicsokat.“

Valóban, találunk benne bravurral csiszolt irodalmi drágaköveket, patinás fényű igazgyöngyöket, de elég szép számmal színes, tetszetős kavicsokat is, amelyeknek azonban még alaposan le kell csiszolódniuk a forma katópó kerekai között. A napfény, az új nemzeti irodalom erőssodrú áramlata — hogy az előbbi hasonlatnál maradjunk — rengeteg új, ismeretlen talajrétegből kikerült „kavicsot“ dobott partra s a Turul antológiának éppen abban látjuk értékét, hogy válogatás nélkül kimarkol belőle jónéhányat, bár valamennyi közös tábornak, a jobboldali magyar szellemnek képviselője.

Merészség lenne felfedezni ebben az antológiában egy új Babayt, Dékányt, Illés Endrét, vagy Possonyi Lászlót, — bár hálás szerep jutna annak, aki rövid lélekzetű írásuk alapján vállalkozni merne ilyesmire, — ugyanúgy nem kell újból bemutatnunk Zsigray Juliannát, Balla Boriszt, Terescsényit. Érdekesebb inkább azokkal foglalkozni, akik ebbe a dinamikus galériába most kerültek be.

Új, egészen egyénien fanyar hanggal jelentkezik Akosfalvy Helén *O Hara legendájában*; Betnár Béla királytörténete sokatígérő izmos írás; sallangmentes, leegyszerűsített tiszta stílusával a legkarakterisztikusabb magyar elbeszélők közé ugrik egyszerre Darkó István. Gáspár Gyula „Csillagvetés“ című novellájának formaművészete, nyelvezete, mondanivalója különösen meglepő. Komoly író. Kádár Lajos, Rácz Pál, Tatay Sándor, Tormay Éva, Zerdahelyi József más és más egyéniség, bár valamennyien kitaposatlan úton járnak még, de ízig-vérig magyar írást adnak.

Véleményünk szerint a költői anyag kiválogatása jobban sikerült. Komjáthy Aladár, Mécs László, Mihály László, Somogyváry Gyula és Vályi Nagy Géza nehézveretű lírája mellé sok érdemmel sorozható Holló Ernő, Móra László, Ósz Iván, Pusztai Sándor, a dunántúli reménység: Takáts Gyula, a dallamos Walleshausen Éva. A többiekkel még jónéhányszor találkozunk kellene, hogy komoly véleményt alkothassunk róluk.

A Turul szépmíves vállalkozása: új magyar tehetségek felkutatása és felkarolása, nagy értéke a magyar nemzeti szellemiség összetartásának. Az antológia izléses borítékolása a kiadó érdeme.

Koncz Károly

KÜLFÖLDI IRODALOM

A N G O L O K

LIN YUTANG: A BÖLCS MOSOLY. (*Révai.*) Fordította Benedek Marcell. Az emberiség minden időben szükségét érezte annak, hogy életét újból, világos fogalmazásban megmagyarázzák neki. Tudni akarja, honnan származtak hibái és erényei, mi okozza eredendő lustaságát, falánkságát, vágyait, vagy természetszeretetét, ismerni akarja a dolgok jelentőségét, magyarázatot akar bonyolult összefüggésekre, egyszóval, tudni akarja, miért olyan, amilyen. Nem elvont tudományt, filozófiát, a kiváltságosak nagy szavait keresi, nem is népszerű életbölcseletet. Valami mást, mélyebbet, lüktetőbbet, emberibbet. Pontosan azt, amit Lin Yutang új könyve ad. Pedig a feladat nem könnyű. Aki vállalkozik reá, annak szükségszerűen le kell mondania a hivatásos tudomány védőbástyáiról, hiszen a társadalombölcselet jólismert, biztos páncéljában hitelét vesztené. Tehát bátorságra s főként friss, egyéni szemléletre van szüksége. Kína e nagy gondolkodója, szenvedélymentes előadásmódjával, kutató ösztönével s szellemének humánus, mosolygó mélységével pompásan oldotta meg feladatát. Már előző műve, a „Mi kínaiak“ is tanúságot tett e ragyogóan elmés író ritka képességeiről. Tudományos felkészültsége, olvasottsága pedig megdöbbentette a „művelt Nyugat“ elkényeztetett emberét is. Új könyve, a „Bölcs mosoly“, — melyet az előszóban „lírai filozofiának“ nevez — talán még érettebb, bensőségesebb munka. Mondanivalóinak nemcsak bősége, de csoportosítása s formája is elmés és meglepő. A műfaj szellemi őseit csak egyes, kivéssé ismert kínai klasszikusok művei közt fedezhetjük fel. Kínában nemes művészetté fejlesztették a társalgást. A „Bölcs mosoly“ ilyen társalkodó filozófia, halk és fesztelen, szertekalandozó és elbűvölő. Lin Yutang szellemes és jellemes társalgó. Kifejezőmódja világos és tömör, mindig egyszerűségekre törekvő, de nem felületes, tudása mély, de soha sem dogmatikus. Nem hirdet nagyhangon ítéletet, nem sért és nem vitatkozik. Ideális társalgó. Bizalmas könyv ez, tapasztalat és vallomás emberi voltunkról, szokásainkról, izmainkról és szellemünkről, életünk és emberségünk jelentőségéről. Megismertet Kína sajátos filozófiájával, egy sok-ezeréves kultúra letisztult termékével, mely a józan ész, a humor s az élet költői élvezetének bűvös keverékéből áll. Az író magatartása mindvégig megnyerő még akkor is, ha finoman csipkelődik, vagy csendes mosollyal rosszalásának ad kifejezést. Pedig ez a rosszalás néha érzékenyen érint minket, önhitt európaiakat. Az olvasó, a nyugati kultúrán nevelkedett okos és büszke olvasó csodálkozva veszi tudomásul, hogy némely szokása kínai viszonylatban nemcsak egyszerűtlen, komikus, de egyenesen barbár. Barbár az a mód, ahogyan egymásnak köszönünk, ahogyan étkezünk, társalgunk, öltözködünk. Az olvasó gyakran helyeselni kénytelen, bár nem egy pontnál felsorolhatna ellenérveket is, melyek e „barbárságok“ mentségéül szolgálhatnak. De úgy érzi, a vitatkozás, az érveknek fellebbezhetetlen és európai módon gőgös felsorolása nem lenne méltó magatartás e bölcsen szerény, mosolyogva társalgó íróval szemben. Az olvasó félreteszi nagyképű ellenvetéseit és mosolyog. Mosolyog ő is, derült és bölcs mosollyal, mert belátja, hogy minden egyéb ostoba handabandázás, méltatlan és emberietlen magatartás. Ezt tanulta Lin Yutangtól, akinek sokezeres öröksége e

mosoly, melyet most tengereken át szétszór a világba, a komoly, mosolyogni nem tudó, fanyar és harapós világba: Európába.

Déchy Liane

AMELIA EARHART: AZ UTOLSÓ ÚT. (*Révai kiadás.*) Azokat, akiket a könyv értesít a cselekvő emberről és az életről, különös izgalommal veszik kezükbe az ilyen írást. Az élet, a kísérlet izgalma ez.

Egy amerikai asszony overallt ölt és fejére húzza a bőrsisakot, miután egy női kalap megvásárlása révén végleg eltávolodik asszonytársai eszményeitől és életcéljától. A repülés lesz a szerelme és az óceáni vizek az álma. Az elhivatottság az, ami könyörtelen úr rajta, a merészen suhanó vágy, mely mozdítja őt a nagyszerű vállalkozás felé. Oaklandból indul, a csendes-óceáni partokról, kelet felé, hogy körülrepülje a Földet. Vállalkozása nem sikerül.

Vagy ne mondjuk ezt. Hiszen Laebe jut, a másik csendes-óceáni partra, útfáról mindenünnen tudósításokat, leveleket, jegyzeteket küld barátainak és naplót jegyez a maga számára. Laeből indul a Nagy Óceán sugaras levegőgégén át az amerikai partok felé. Tudta, hogy mit vállal, levelei szólnak erről, — tudta, hogy az előkészületei sem tökéletesek egy ilyen útra. De ment, mert csalta a merész feladat, hite a hivatásban, a hűvös, végtelen levegőgég. Elindult. Már nem érkezik meg soha. Eredeti terve befejezéstelen maradt. Amit végrehajtott: úttörő és csodálatos.

Leírásai kevésbé azok. Szárazak, inkább tényszerűek. Nem rajong, mert látja, hogy miért kellene rajongania. Objektív, de ezzel a mély emberi meglátás és belátás írói attitűdjét veszíti el. Ahol kisebb jeleneteket, egyes embereket rajzol meg, még ott a megmelegebb, a közvetlenebb. A rutinos magyar író fordításában is ezek a pontok azok, ahol a két asszony a legközelebb kerül egymáshoz.

Készakarva nem helyeztünk súlyt arra, hogy asszonyról van szó. Jóbarát, pajtás, hős, — így szól róla az a világ, mely lehetőleg eltávolította a nő-férfi relációt a magasabb emberi utakról. Valóban, Earhart munkájában a sajátosabb női szemléleten kívül alig kapunk valamit a régi asszonyiból. Tragikus végű életének kijár az a kegyelet, melyet érez a felfedező és technikusok világa. Emlékét nem bántjuk meg, ha könyvével tartózkodóbbak vagyunk. Mert valljuk meg, — bár veszélyes, — Earhart asszony világa teljesebb, igazibb élet, mint a cselekvő embert megvető gondolkodóké, — de épügy hazug. A modern világ lelkiismeretének hordozói úgy, mint tettének végrehajtói akaratlanul, vagy szántszándékkal tévedtek, hogy Hamlet-komplexumot ékeljenek a civilizált lélekbe. Soha nem volt ilyen éles az ellentét a két világ között. Amelia asszony mondta, hogy Hamletből soha nem lett volna jó pilóta, mert a pilóta nem ér rá életét kétségek között élni. A technikus világ gondolkodása a számára elérhető bizonyosságok megállapítása. Bizonyosságot akar mindenáron, mert a tettek bizonyosságot követelnek. A modern entellektüelek bűne az a hamleti gőg, mely fölényes és irigy mosollyal veti el Amelia asszonyék teljesítményét. Ez a gőg homályosítja el azt a miopszemet, mely nem látja, hogy a világ a maga történeti útján ma már vállvergetve fordul el a könyvtárak füst- és pormentesített levegőjébe bűjt Hamlet úrtól.

Amelia Earhart örökre eltűnt a kék sugarakban örvénylő levegőgégben, példája egy merészebb, jobb, igazabb jövőnd ember alakját sejteti. Erről a sejtelemről adna hírt ez a könyv.

Hegedűs Zoltán

VERS

BRAZILIA ÜZEN. Mai brazil költők. Rónai Pál fordításai. Octavio Fialho előszavával. Budapest, 1939. A Vajda János Társaság kiadása.

Kevesen ismerik nálunk Délamerika latin államainak új értékeit gazdagon termő, elevenen pezsgő szellemi életét s ezért jelentős minden lépés, mely a latin világ e távoli részének megismertetésére irányul. Rónai Pál kitűnő brazil antológiája, melyet okos és finom előszóval Octavio Fialho, Brazília budapesti követe látott el, aránylag kis terjedelme mellett is színes, sokrétű képet nyújt nemcsak a brazil lírának mai irodalmi árnyalatairól, hanem magáról a brazil lélekről is. Azok a költők, kiket Rónai nemcsak Magyarországon, de jóformán az egész Európában először vonultat fel ragyogó sereg-szemlére, mind tudatában vannak tájuk és népük sajátos alkátának, s akkor is, mikor idegen irodalmak szemléletmódjához alkalmazkazzák a magukét, mindig hívek maradnak azokhoz a problémákhoz s azokhoz a költői gondolatokhoz, melyek magából a brazil talajból fakadnak. E versek nem gyökértelenül lebegnek valami eszményien szép, de érzéstelenné merevült l'art pour l'art elvont síkjain, hanem akár zárt parnasszien formákban, akár a modern szabadvers gáttalan áradásában jelennek meg, mindig hoznak magukkal valami olyat, ami csak a brazil lélekből sarjadhatott ki. A táji tudatosság legtökéletesebb revelációja Ronald de Carvalho száguldó iramú ódája: Brazília, mely már a Vajda János Társaságban tartott előadóesten mindenkit magával ragadott. Ktolikum és nemzeti érzés szimbolikus összefonódását mutatja Cassiano Ricardo költeménye: „Jel az égen“, mely igazán csak a Dél Keresztjének égboltja alatt születhetett meg. Modern kultúra és primitív indián-világ tragikus válaszútján íródott Vicente de Carvalho szép episztolája: „Levél V. S.-hez“. Népballadák rejtelmességét idézi Lobivar Matos abban a versben, melyet egy benszülött törzsfőnök, Taguimegera haláláról írt. Különös, de nagyon megkapó Jorga de Lima néger románca: „Ez a fekete Fuló“, a mai Brazília egyik legismertebb verse. E sok újszerű szín és hang mellett örömmel üdvözljük Riberio Couto esőndes nosztalgiajű, impresszionista képeit, melyek olykor egy-egy Larbaud-vers hangulatára emlékeztetnek. A fordítások nemcsak hívek, de költőiek is. Ugyanaz a szeretet és elmélyedés sugallta őket, melyet Rónai nagy filológiai gonddal megírt bevezetésének minden sorában érez az olvasó. Szegényes műfordítói irodalmunkban épp oly örvendetes esemény e könyv, mint Rónay Györgynek nemrég megjelent francia antológiája.

Gáldi László.

A SZENTISTVÁNI ÁLLAMESZMÉNEK
KORSZERŰ ÉRTELMEZÉSÉT MUNKÁLJA

AZ ORSZÁG ÚTJA

HAVI ÁLLAM- ÉS NEMZETPOLITIKAI FOLYÓIRAT.
SZERKESZTIK: BARANKOVICS ISTVÁN ÉS DESSEWFFY GYULA GRÖF.

ELŐFIZETÉSI ÁRA
EGY ÉVRE 5.— PENGŐ
FEL ÉVRE 2.50 PENGŐ
EGYES SZÁM ÁRA 50 F.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: BUDAPEST, IV. KER. VÁCI-UTCA 46. II. EM. 3
TELEFON: 18—22—40. — MUTATVÁNYSZÁMOT KÉSZSÉGGEL KÜLD A KIADÓHIVATAL

Teljesen zajtalanul dolgozik
az újrendszerű

CONTINENTAL-SILENTA **IRÓGÉPI**

Az írógéptechnika csodája!

Kérje díjtalan bemutatását a vezérképviselettől:

GOÿ ÉS KOVALSZKY
Budapest, V., Nádor-u. 11.

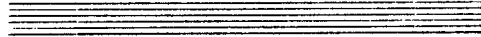
Magyar Kultúrszemle

A MAGYAR KULTÚRA KERESZTMETSZETE

MUTATVÁNYSZÁMOT
DIJTALANUL KÜLD

IV., KECSKEMÉTI-UTCA 13. SZÁM

**BUDAPEST SZKF. KÖZSÉGI
ÉLELMISZERÁRUSÍTÓ ÜZEME
A FŐVÁROS TULAJDONA
SAJÁT KEZELÉSÉBEN
ALAPÍTTATOTT 1911. ÉVBEN**

ÜZEMÁGAZATOK: MARHA, BORJÚ,
SERTÉS ÉS BIRKA NAGYVÁGÓ ÜZEM.
HENTES ÉS KOLBÁSZ-ÁRUGYÁR. —
ZSÍROLVASZTÓ ÜZEM. TOJÁS LÁM-
PÁZÓ ÉS FELDOLGOZÓ. — TEJTER-
MÉK OSZTÁLY. VAD, — ÉLŐ ÉS
VÁGOTT BAROMFI OSZTÁLY. FŰ-
SZER, — TERMÉNY ÉS GYARMAT-
ÁRU. GYÜMÖLCS — ÉS ZÖLDSÉG
OSZTÁLY. — SAJÁT GÉPI HŰTŐTE-
LEPEK. A FŐVÁROS 14 KERÜLE-
TÉBEN 51 ELÁRUSÍTÓ ÜZLET.

**NAPONTA FRISS ÁRUSZÁLLÍTÁS!
MINŐSÉG ÁRUK. — OLCSÓ ÁRAK!**

